

Контекст на политиката

Образованието и обучението имат решаващо значение за конкретизиране на възможностите и стремежите на момичетата и жените. Осигуряването на равно третиране в областта на образованието е важен механизъм за реализирането на пълния потенциал на жените, както и за зачитане на тяхната свобода на мисълта и премахване на дискриминацията срещу жените.

Стратегия „Европа 2020“:

- има за цел да гарантира интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж в ЕС посредством създаване на работни места и намаляване на бедността;
- целта за постигане на равнище на заетост от 75 % сред жените и мъжете на възраст между 20 и 64 години изисква от държавите членки да подобрят образованието и обучението на жените, особено в секторите, където те са недостатъчно представени;
- определя водещата цел за намаляване под 10 % на дела на преждевременно напускащите училище и гарантиране, че най-малко 40 % от на населението на възраст 30—34 години завършва висше образование;
- „Съюз за иновации“ — една от седемте водещи инициативи в рамките на стратегията „Европа 2020“, която подпомага инвестициите в научноизследователски и развойни дейности, както и в действия за повишаване на капацитета за превръщане на научните изследвания в нови услуги и продукти;
- „Хоризонт 2020“ — финансовият инструмент за реализиране на инициативата „Съюз за иновации“, който стимулира балансираното представителство на жените и мъжете в научноизследователските екипи, като въздига този принцип в критерий за класиране на предложения с еднакви оценки, както и в процесите на вземане на решения, с цел да бъде постигната целта от 40 % по отношение на дела на недостатъчно представените жени или мъже във всички групи (например експертни групи) и комисии (например комисии за оценка).

Европейски пакт за равенство между половете (2011—2020 г.):

потвърждава ангажимента на Съвета за изпълнение на амбициите на ЕС по отношение на равенството между половете, особено в трите области от голямо значение, а именно заетостта, образованието и насърчаването на социалното приобщаване, по-специално чрез намаляване на бедността.

Стратегическите цели на Пекинската платформа за действие и показателите на ЕС

- Б.1.** Осигуряване на равен достъп до образование.
- Б.2.** Изкореняване на неграмотността сред жените.
- Б.3.** Подобряване на достъпа на жените до професионално обучение, науката и технологиите и продължаващо образование.
- Б.4.** Развитие на недискриминационно образование и обучение.
- Б.5.** Осигуряване на достатъчни ресурси за, и наблюдение на реализацията на реформи в образованието.
- Б.6.** Насърчаване на образованието и обучението през целия живот за момичетата и жените.

През 2007 г. Съветът прие три общи за ЕС показателя, включващи два подпоказателя, предназначени за измерване на напредъка на изпълнението на целите на Пекинската платформа за действие в тази област. Те отчитат сегрегацията по пол в образованието, която може да е както хоризонтална (относно областта на обучение), така и вертикална (относно придобитата образователна степен), както и относителната възвръщаемост на инвестициите в образованието за жените и мъжете, въз основа на анализ на равнището на заетост сред жените и мъжете с оглед на постигнатото образователно равнище.

Базата данни „Жените и мъжете в ЕС: факти и данни“, създадена от Европейския институт за равенство между половете, съдържа актуални данни и информация и е достъпна на адрес:

<http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

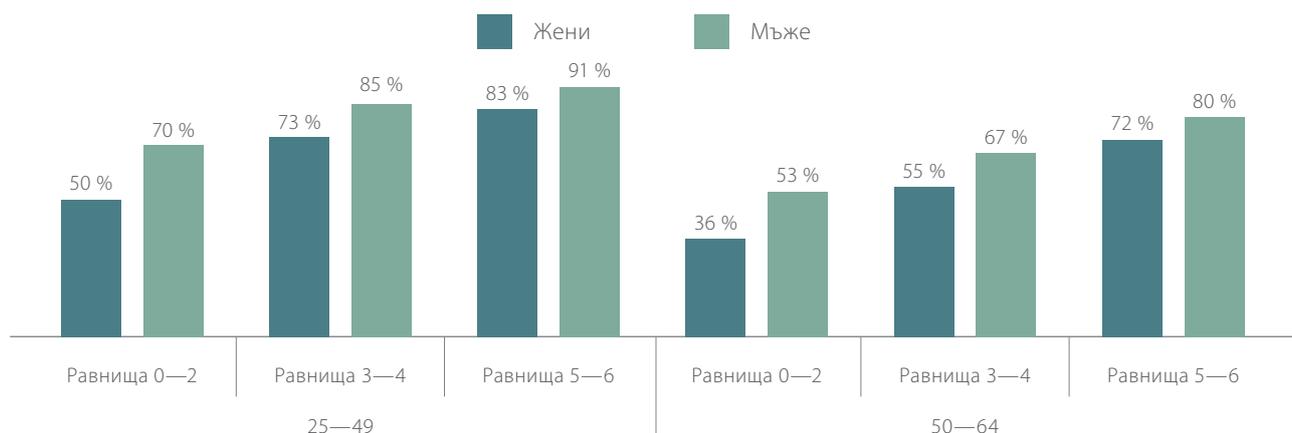
Констатации, направени въз основа на данните за целия ЕС

Жените са по-голямата част от завършващите висше образование в ЕС

През 2012 г. участието на жените в образованието в ЕС надхвърля това на мъжете на равнище университетско образование (59 %), като тази тенденция се запазва непроменена от 2007 г. насам. На равнището на следдипломното образование броят на

Равнище на заетост сред жените и мъжете по образователно равнище и възрастова група, ЕС-28, 2012 г.

Източник: Евростат, Наблюдение на работната сила на ЕС

мъжете, дипломирали се с докторска степен, все още надхвърля броя на жените (53 % през 2012 г. и 54 % през 2007 г.), като разликата между половете не е голяма и намалява. Промените са по-изразени на равнището на отделните държави членки. През 2012 г. броят на жените, дипломирали се с докторска степен, е надхвърлял този на мъжете в 12 държави членки в сравнение с девет държави членки през 2007 г.

По-високите образователни равнища са свързани с по-малка разлика между половете по отношение на заетостта

През 2012 г. средното равнище на заетост сред жените на възраст между 20 и 64 години в държавите от ЕС-28 е 62 % в сравнение със 74 % за мъжете. Средното равнище на заетост сред жените се повишава успоредно с тяхното образователно равнище, като това важи особено за жените на възраст между 25 и 49 години. През 2012 г. равнищата на заетост сред жените с предучилищно, начално и прогимназиално образование (нива 0—2) са най-ниски (50 % за жените на възраст между 25 и 49 години и 36 % за жените на възраст между 50 и 64 години). Тези равнища са значително по-ниски от равнищата на заетост сред жените с гимназиално образование и образование след завършване на средното, но

не висше (нива 3—4), които са 73 % за жените на възраст между 25 и 49 години и 55 % за жените на възраст между 50 и 64 години. Жените, които са завършили първи и втори цикъл на висше образование (нива 5 и 6 по Международна стандартна класификация на образованието (ISCED) от 1997 г.), имат по-често работа (като равнищата на заетост са 83 % за жените на възраст между 25 и 49 години и 72 % за жените на възраст между 50 и 64 години), като тяхното равнище на заетост е значително по-високо от целевото равнище от 75 % съгласно стратегията „Европа 2020“.

През 2012 г. разликата по отношение на равнището на заетост в държавите от ЕС-28 между жените и мъжете с образователно равнище 0—2 е 20 процентни пункта за хората на възраст между 25 и 49 години и 17 процентни пункта за хората на възраст между 50 и 64 години. Разликата по отношение на равнището на заетост между жените и мъжете намалява за групата с образователно равнище 3—4: през 2012 г. разликата по отношение на равнището на заетост в държавите от ЕС-28 между жените и мъжете с образователно равнище 3—4 е била съответно 13 процентни пункта и 12 процентни пункта за възрастовите групи 25—49 години и 50—64 години. За хората с образователно равнище 5—6 разликата по отношение на равнището на заетост между жените и мъжете е още по-малка и възлиза на 8 процентни пункта за двете възрастови групи.

Дял на жените и мъжете от всички завършили образование на ниво ISCED 5 и 6, ЕС-28, 2012 г.

Източник: Евростат, Статистически данни за образованието

Сегрегацията по пол е затвърдена в личния избор

Въпреки промените по отношение на образователните постижения на жените и мъжете, моделите на сегрегация остават здраво вкоренени в държавите членки. Обикновено те функционират съобразно традиционните очаквания към представителите на двата пола, като делът на жените е непропорционално голям в сектори, които се свързват с традиционните роли на жените, като например

здравеопазването и социалните услуги, хуманитарните науки и изкуствата, подготовката на учители и науките за образованието.

През 2012 г. във всички държави членки броят на мъжете надхвърля този на жените в областите на техническите науки, производството и строителството на нива 5 и 6 (ISCED 1997). Участието на жените и мъжете е най-балансирано в областите на аграрните и ветеринарномедицинските науки.

Дял на жените и мъжете от академичния персонал във всички степени във висшите учебни заведения през 2007 и 2010 г., ЕС

Източник: Европейска комисия, „She Figures“ (Статистика за жените), 2012 г.

Жените са недостатъчно представени на високопоставени длъжности в академични институции в повечето държави членки

Броят на мъжете сред академичния персонал надхвърля този на жените във всички степени във висшите учебни заведения, като през 2010 г. е възлизал на 60 % от персонала в академичните институции (което представлява незначително намаление в сравнение с нивото от 62 %, регистрирано през 2007 г.). Броят на мъжете сред академичния персонал е по-голям в повечето държави членки. Налице са значителни несъответствия по отношение на нивата на вертикалната сегрегация в рамките на трите степени на академичния персонал. През 2010 г. в държавите от ЕС-27 жените заемат средно 44 % от длъжностите в степен С (първата степен/длъжност, на която по правило биват назначавани новозавършилите доктори на науките (ISCED 6), 37 % от длъжностите в степен В (изследователи, работещи на длъжности, които са по-нископоставени от висшите длъжности, но по-високопоставени от новозавършилите доктори на науките), и едва

20 % от длъжностите в степен А (най-високопоставената длъжност/степен, на която по правило се извършва научноизследователска дейност). Тези данни не се различават съществено от ситуацията през 2007 г. (когато жените са заемали 44 % от длъжностите в степен С, 36 % от длъжностите в степен В и 19 % от длъжностите в степен А).

Участието на жените във висшето образование продължава да нараства, като техният брой надхвърля този на мъжете в много области на висшето образование. Въпреки това сегрегацията по пол, както хоризонтална, така и вертикална, не се променя със същия темп. Поради това изборът на професия в нетрадиционни за жените и мъжете сектори не се развива с еднакви темпове за отделните професии и невинаги жените и мъжете имат еднакъв достъп до възможности за професионална реализация.

В академичната област все още е налице необходимост от подобрене и подкрепа за присъствието на жените и достъпа им до по-високи нива, във връзка с което е необходимо да се предприемат мерки в повечето държави членки.

Полезни инициативи:

Свързаните с пола стереотипи се отчитат като фактор, водещ до сегрегация по пол и неравенство между половете в областта на образованието и обучението. Държавите членки предприемат различни мерки за преодоляването на тези стереотипи. Особено внимание се отделя на учебните програми, като в курсовете по социални и исторически науки се включват обсъждания, посветени на ролите на двата пола, на свързаните с тях стереотипи и на равенството между половете (например във „Folkeskole“ в Дания). Изпълняваният в Кипър План за действие за равенство между половете в образованието (2014—2017 г.) включва мерки, насочени към ролите на жените и мъжете и свързаните с пола стереотипи в семейството и обществото. Изпълняваният в Чешката република проект „Ситуация по отношение на равенството между половете в сферата на правомощия на Министерството на образованието, младежта и спорта и предложение за средносрочен стратегически план за равенство между половете“ определя преодоляването на последствията от свързаните с пола стереотипи като една от целите на политиката в областта на образованието. В действащите в Хърватия стандарти по отношение на учебниците е предвидено, че „учебниците трябва да подготвят представителите на двата пола за ефективно и равноправно участие във всички сфери на живота“ и „да насърчават равенството между половете“. Гръцкият Педагогически институт, национален орган с правомощия по отношение на учебните материали, е предприел мерки за премахване на обидните стереотипи за жените посредством Интердисциплинарната интегрирана рамка за учебната програма (2004 г.). Националният учебен план в Унгария предвижда обучение по въпросите на правата на човека и запознаване с въпроса за равенството между жените и мъжете и формиране на нагласи по този въпрос като част от учебната програма.

Изграждането на капацитет в областта на равенството между половете в рамките на образователните системи и осигуряването на помощни материали за училищния персонал е част от мерките, изпълнявани от някои държави членки в рамките на политиките за равенство между половете в образованието. Педагогическият институт в Кипър поддържа интернет страница за учители, посветена на равенството между половете, която съдържа информация и материали, посветени на равните възможности за момчетата и момичетата в училище. В Литва е изготвено предназначено за учители и социални педагози учебно помагало, озаглавено „Възможности за насърчаване на равенството между половете в училище“, което съдържа информация за целите в областта на равенството между половете в училищата и инструменти за обучение по въпросите на равенството между половете в училище и в общностите. В рамките на сътрудничеството между Министерството на образованието, културата и спорта и Министерството на здравеопазването, социалните услуги и равенството в Испания е създаден интернет порталът „Intercambia“, който улеснява достъпа до, и обмена на информация (ИКТ ресурси, база данни и статистическа информация) и знания в областта на образователните практики за насърчаване на равните възможности и предотвратяване на насилието, основано на пола.

НАПРЕДЪК И ТРУДНОСТИ В ОБЛАСТ Б: ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ НА ЖЕНИТЕ

НАПРЕДЪК

- Неравенството между половете в няколко доминирани от мъжете сектора на образованието бавно намалява.
- Като цяло във всички държави членки нараства делът на жените сред завършващите висше образование.
- Неравенството между половете в сферата на заетостта е по-малко сред хората с по-високо образователно равнище (S-6), като жените от тази категория са по-слабо засегнати от икономическата криза.

ТРУДНОСТИ

- Темпът на промените по отношение на хоризонталната и вертикалната сегрегация по пол в областта на образованието е бавен.
- Жените са недостатъчно представени на висшите нива в академичната област.
- На всички нива на образованието все още наблюдава неравенство между половете в сферата на заетостта.

Пътят напред за ЕС

- Продължаване на усилията за преодоляване на свързаните с половете стереотипи и сегрегацията в областта на образованието и обучението посредством подпомагане изготвянето на съобразени с въпросите на половете учебни програми в областта на образованието, професионално ориентиране, медийни кампании, които насърчават момчетата и момичетата, жените и мъжете да избират професии съобразно своите умения и способности.
- Предприемане на мерки, насочени към преодоляване на сегрегацията по пол в образованието, тъй като тази сегрегация поражда неравенство на пазара на труда и допринася за неравни икономически възможности за жените и мъжете.
- Осигуряване на възможности за професионално развитие за жените и мъжете, които избират нетрадиционни сектори, които по традиция се свързват с другия пол.
- Създаване за жените на възможности, равни с тези на мъжете, да капитализират своите постижения в областта на висшето образование и предприемане на мерки за преодоляване на съществуващия „стъклен таван“ за жените в академичната област.

Европейски институт за равенство между половете (EIGE)

Европейският институт за равенство между половете (EIGE) е центърът на ЕС за знания в областта на равенството между половете. EIGE подпомага авторите на политики и всички заинтересовани институции в усилията им да превърнат равенството между жените и мъжете в реалност за всички европейци и не само за тях, като им предоставя специфични експертни познания, както и съпоставими и надеждни данни за равенството между половете в Европа.

Повече информация: <http://eige.europa.eu>

Центърът за ресурси и документация (ЦРД) на Европейския институт за равенство между половете е иновативна и практическа платформа, която е разработена с цел да помага в търсенето на важни източници относно равенството между половете, да улеснява обмена на знания между органите и лицата с интерес към политиките и практиките в областта на равенството между половете и да предлага интернет пространство за обсъждания и дебати.

Повече информация: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

За контакти:
European Institute for Gender Equality
Gedimino pr.16, LT-01103 Vilnius, LITHUANIA
Тел. +370 5 215 7444, Тел.+370 5 215 7400

[facebook.com/eige.europa.eu](https://www.facebook.com/eige.europa.eu)

twitter.com/eurogender

[youtube.com/eurogender](https://www.youtube.com/eurogender)

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN: 978-92-9218-645-6

doi:10.2839/066810

MH-04-15-022-BG-N